

Ekološka pismenost između kulturne tradicije i ekološke svakodnevice

Ivan Cifrić

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

U članku se govori o aktualnoj temi — ekološkoj pismenosti, proturječnostima i instrumentalizaciji u industrijskom društvu, koja proizlazi iz njegovih praktičnih potreba, ali i iz zahtjeva za promjenom vrijednosti i kulturnih obrazaca u kontekstu odnosa čovjek–priroda.

Industrijsko društvo instrumentalizira ulogu škole pa i ekološku edukaciju zahtijevajući njezinu funkcionalnost. Nasuprot tome predmoderni društvo ima tradiciju reproduciranja znanja i ponašanja prema okolišu, posredovanu stabilnom simboličkom strukturom društva. Ubrzanje, svojstveno modernom društvu, priječi uspostavljanju takve tradicije i rutiniziranog ponašanja. Bez kulturnog razumijevanja odnosa čovjek–priroda nema kulturne ni ekološke tolerancije pa ekološka pismenost ne postaje praktična svijest s kognitivnom, afektivnom i konativnom razinom. Zato je nužno ekološku pismenost razmatrati u kontekstu kulture.

Ključne riječi: drugo prosvjetiteljstvo, ekološka pismenost, ekološka edukacija, ekološko civiliziranje, pluralizam kultura, posredovanje znanja, tradicija

1. UVOD

Industrijsko društvo obilježavaju unutarnja sposobnost i želja za stalnim promjenama — modernizacijom — ali i potreba za reakcijom na posljedice razvojnih promjena. Na taj način socijalne i ekološke posljedice i odgovori na njih ubrzavaju razvojni evolutivni ciklus što dovodi do općeg ubrzanja, koje se u vremenskoj dimenziji pokazuje kao gubljenje ritma. Na sve veće ekološke posljedice — ekološku i socijalnu krizu — sve se brže i efikasnije nastoji terapijski odgovoriti, iako terapija s globalnog motrišta za kritičare industrijske civilizacije postaje sve problematičnija pa su zahtjevi za kritičkom refleksijom sve opravdaniji. Posljedice ljudskog razornog djelovanja (u prirodi i na prirodu) i općeg ubrzanja postaju ključni izazov čovjekovom kreativnom djelovanju (Reheis, 1996). Razvoj se u modernom društvu izražava kao novo stvaranje izazvano posljedicama stvaranja. U traženju efikasnih i primjerenih odgovora novim izazovima, prepoznatljiv je porast interesa za duhovno–znanstvena područja (religijska i etička) i ulogu edukacije u oblikovanju ekološke kulture primjerene novim modernizacijskim posljedicama i zahtjevima. U tom kontekstu postalo je veoma značajno pitanje razine sposobnosti (ne samo društvenog nego i pojedinačnog) dešifriranja stanja i spremnosti na promjenu ponašanja čovjeka prema okolišu. Moderno društvo mnogo očekuje od uloge obrazovanja i ekološke pismenosti kao zahtjeva za sposobnošću kulturnog dekodiranja postojećeg stanja i perspektiva.

